

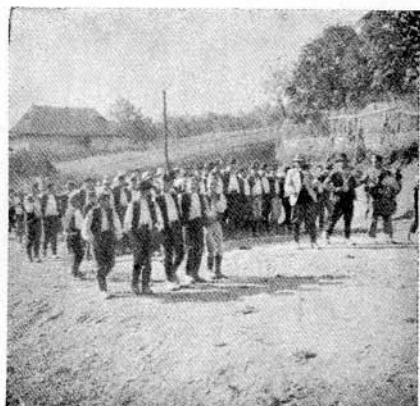
hegy *Üver* neve is. Mellette szintén mélyedés van, egészen a hegy lábáig. Ma ezt *Üverájának* nevezik. Itt is tehát jelölésköri tágulással előbb mind a két térszíni formát az *üver* névvel jelölték, de idők folyamán az *üver* eredeti jelentése elhomályosult s a nyelvérzék ezután azt már 'hegy'-nek értelmezte. Így lett a hegyben lévő mélyedés most már fordított irányú jelölés-tágulással *Üverája*. — Az *üver*nek e néhány esetben való 'hegy' jelentése tehát csak látszólagos, jelöléstágulás és átvitel eredménye. Így a fentebb közölt eredeti jelentést nem dönti meg.

BENKŐ LORÁND

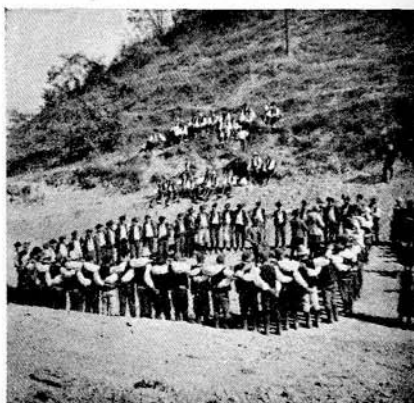
Az újoncok bevonulása Széken. A besorozott legények bevonulása sok vidéken egyszerű keretek közt történik. A bevonulók jól kimulatják magukat, elbúcsúznak hozzátartozóiktól, ismerőseiktől, szekérre ülnek, s dalolva mennek a vasútállomásra. A szolnokdobokamegyei Széken ez az esemény szinte ünnepszámba megy ma is. A bevonulást megelőző reggelen a behívottak ünneplő ruhába öltöznek, sorra látogatják a rokonokat, a jó ismerősöket, s elbúcsúznak tőlük. Ezek sok szerencsét kívánnak a fiúknak s kiki a maga módja szerint megajándékozza őket néhány pengővel. Miután befejezik a látogatást, a falu kocsmájába mennek, iddognak, énekelnek s zeneszóra táncolnak egyet-egyet. Délután, úgy négy óra körül, mikor már virágos kedvükben vannak, megkezdődik a táncmulatság. Mint mindig, most is három helyen folyik a tánc a falu három részében. Másnap reggel, miután kissé kipihenték magukat, összeállnak, s három csoportban, zeneszó mellett kivonulnak a faluból. Elöl, mindjárt a zenészek után a bevonulók lépkednek összefogózkodva, egy sorban. Bokrétájuk mellett ott van a behívó cédula is. Utánuk a többi legény jön, ugyancsak összefogózkodva, rendszerint ünneplőben, elöl a nagyobbak, utánuk a kisebbek. Csak az hiányzik, aki rossz fát tett a tűzre, s fél, hogy megverik. A legények után a leányok következnek, majd a bevonulók hozzátartozói. Asszony alig egy-kettő látható, inkább férfiak kísérik őket. Beszélgetve ballagnak a fiataság után, sajnálják, hogy elmegy a „jobbkez“, de így van ez rendjén, tegyék meg ők is kötelességüket. Kérdésekre elmondják, hogy amióta csak emlékeznek, mindig így vonulnak be. Még esős idő esetén is ragaszkodnak hozzá. Minden második, harmadik ember botba húzott batyut visz a hátán. Egy kis elemózsia van benne s a fiú egy rend viseltes ruhája. Szamosúvjárt ugyanis levetik az ünneplőt s édesapjuk hazaviszi. A katonaládákat már előreküldték szekérrel. Amint az éneklő csoport halad az utcán, aki csak otthon van, kiáll a kapuba. Itt is ott is kiválik egy-egy legény a sorból, elbúcsúzik a künn állóktól, s megy is tovább. Kérve a faluból, a határnak Kapus nevű részében megállnak s bevárják a másik két csoportot. Addig is táncolnak. Előbb csak a legények. Körtáncot járnak s a leányok nézik őket. Utána a leányokat is táncba viszik. Szünetben a hetykébb legények közül négy-öt középre áll s eljárja a legényest. Különösen a most leszerelték járnak fáradhatatlanul. Minden mozdulatuk elárulja, hogy három évig szolgálták a hazát. Közben megérkezik a másik két csoport is. Nem keverednek össze, megállnak a másik csoport közelében s táncra perdülnek. Néha előkerül a pálinkás üveg is, de arra mindenki vigyáz, nehogy berugjon. Nagy szégyen a faluban, ha ez valakivel megtörténik. Dél fele az öregek nógatni kezdik őket, hogy jó lenne elindulni. De nem megy az ám olyan könnyen. A csárdásnak se vége, se hossza. Nem csoda, hisz kiki a párjával járja, s jól tudja, hogy ha elmegy, jó ideig nem járhatja. Valahogy csak sikerül véget vetni a táncnak, s megkezdődik a búcsúzkodás. A rokonokat és jópajtásokat megcsókolják, a többi legénnyel, leánnyal kezet szorítanak. Közben természetesen még valami fontos mon-

Két széki ujonge a bevonulás napján
Madass László felv.

Az egyik csoport kivonulása
a faluból

A Kapus nevű helyen várják
egymást a csoportok. Az egyik
csoport legényeinek körtánca

Az egymásután érkező csoportok
nem keverednek össze

Bevonuló széki legények

danivaló akad. A cigányok már kétszer is belekezdtek egy indulóba, lassan elindultak, gondolván, hogy a legények is csak elindulnak, de azok bizony még mindig nem mennek, hiába csalogatják őket. Végül csak elindulnak ők is, lassan, ahogy eddig jöttek, elől a zenészek, ők szépen összefogózkodva s utánuk az édesapák. Most már az a három nős bevonuló is beáll a többi közé, akik eddig a feleségükkel jöttek a fiatalság után. Az otthoniak egy darabig még nézik a távozókat, az öregek lassan szétszélednek, a fiatalság pedig sorbaáll s énekelve vonul be a faluba.

Népi köszöntések Kalotaszegről és vidékéről. A református lelkészek újabban mindent megtesznek, hogy erdélyi magyar népünk körében meghonosítsák a *Békesség Istentől* köszönési módot. A népryelvkutatás szemszögéből nézve a dolgot, a lelkészek igyekeznek megváltoztatni falusi népünk régi, őseitől örökölt köszönési formáit. Minthogy nem tudni, mi lesz az eredménye ennek a törekvésnek, nem árt följegyezni egyebek mellett a népünk körében ma még dívó köszönési módokat.

Kalotaszeg és vidéke népryelvi térképének helyszíni gyűjtőmunkáját végezve, lejegyezgettem a népi köszönési formákat is. Zsobokon például kétféle köszönési mód dívik. Az öregebbektől a régi *Isten ágya (ágyom) meg!* köszönés hallható, a fiatal nemzedék viszont így köszön: — *Jó reggét (napot, estét, iccákát) aggyon Isten!* Az előbbi így fogadják: *Ágya meg az Isten kédet is!*, az utóbbira pedig így: *Aggyon Isten kédnek (kédeknek, magának, magiknak, neked, nektek) is!* Ugyanígy köszönnek Magyarlónán is: — *Jó reggét aggyon Isten! Aggyon Isten jó reggét!* vagy csak röviden *Aggyon Isten!* Az idősebbek itt is az *Isten ágyom meg!* és *Ágya meg az Isten!* köszönési móddal élnek szívesebben. Jákótelkén: *Jó reggét aggyon Isten! — Aggyon Isten jó reggét!* vagy *Aggyon Istem magának is!* Bádokban: *Aggyan Isten jó napot! — Aggyan Isten!* — feleli a köszöntött. Vagy: *Isten ágyom meg! — Ágyom meg az Isten!* Ha a mezőn dolgozók mellett halad el valaki, a rendestől eltérőleg köszön. Zsobokon: — *Isten ágya a munkájikat, magikat! — Ágya Isten a magikéval égyütt!* Magyarlónán: *Ágya meg az Isten a munkájikat s magikat is! — Ágya meg az Isten a magikét is az egisz világgéval égyütt!* Bádokban viszont így: *Isten ágya meg a munkát és az embereket! — Viszont kívánnjuk nektek is!* Jákótelkén: *Az Isten ágya még a munkájukat!* Vagy: *Az Isten segítje magokat a munkára!* Ha a háziak éppen asztalnál ülnek, ismét másképp köszön a belépő. Zsobokon pl. ilyen esetben így köszönnek: *Isten ágya meg a frustukikat (ebígygyiket, vacsorájikat), magikat is! — Ágya meg kédet is!* feleli a gazda.

MÁRTON GYULA

Egy eltűnt fejrmegeyi település: Lengyelkék. TOMAI LÁSZLÓ a múzeumi levéltárban folytatott kutatómunkája közben egy olyan elpusztult fejrmegeyi településre volt szíves felhívni figyelmemet, amelyet eddig nem tartottak nyilván az e területre vonatkozó munkák.

Lengyelkék neve először, meglehetősen későn, 1712-ben fordul elő a fejrmegeyi H o s s z ú t e l k é v e l kapcsolatos egyik birtokügyben ilyen szövegezésben: „az *Lengyelkeki* hataron az Ringville(en) (?) az hegy vegib(en) az G e r g e l l y f a i ut mellett“ (szántó) [Erd. Nemz. Múz. Jósika hitb. lt. Fasc. XXVII. No. 30]. Ez első említés után mintegy fél századig semmi nyom nem mutat rá arra, hogy itt — mint a szövegezésből sejthető — valóban külön településsel van dolgunk. Egy 1765-ből való, ugyancsak hosszútelki forrásból azonban megint ezt jegyezte ki Tomai: „H o s s z s z u t e l k i H a t á r